

УДК 338.2+631.1

Т. В. Марченко,
аспірант, Сумський національний аграрний університет

ГАРМОНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЩОДО ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

T. Marchenko,
postgraduate student, Sumy National Agrarian University

HARMONIZATION OF STATE REGULATION FINANCIAL AND CREDIT PROVIDING OF AGRICULTURE

У статті розглянуто та проаналізовано основні напрями гармонізації державного регулювання фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства. Визначені основні стратегічні цілі та індикатори розвитку фінансово-кредитного забезпечення галузі.

In article the main ways of harmonization of state regulation financial and credit providing of agriculture. Strategic objectives and indicators of development of financial and credit providing branch are defined.

Ключові слова: фінансово-кредитне забезпечення, державне регулювання, стратегія розвитку, сільське господарство, державна підтримка.

Key words: financial and credit providing, state regulation, Strategy of development, agriculture, state support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах ринкових відносин та інституційної нестабільності управлінські рішення, які приймаються державою у сфері фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства, є недостатньо послідовними та ефективними, що гальмує досягнення бажаних фінансово-економічних результатів розвитку галузі. Причиною такого стану є швидка зміна зовнішнього середовища, відсутність практичного досвіду прийняття ефективних рішень у ринкових умовах господарювання та недостатній рівень їх наукового забезпечення. Розвиток сільського господарства та механізму його фінансово-кредитного забезпечення потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоздатності галузі та продовольчу безпеку держави. Виконання цього завдання, в першу чергу, пов'язане із гармонізацією механізму державного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства та визначенням на державному рівні стратегічних орієнтирів розвитку сільського господарства, згідно з якими здійснюватиметься державна політика щодо нормативно-правового, фінансово-кредитного, соціально-економічного та іншого регулювання галузі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Різні аспекти фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства, механізму

його державного регулювання та формування стратегії розвитку досліджувались у працях науковців Алексерової Ю. [1], Буряк Л. [2], Латиніна М. [4], Міщенко Д. [5], Павлова Д. [6], Плиси В. [7] та ін. У наукових роботах вчених обґрунтовується об'єктивна необхідність державного регулювання сільського господарства, визначаються цілі, завдання і функції державного регулювання; розкриваються аспекти державної підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва; досліджуються модернізаційні напрями державного регулювання розвитку агропромислового виробництва України та шляхи його фінансування. Огляд наукових робіт та досліджень вітчизняних вчених показав недостатність уваги до такого актуального питання, як гармонізація державного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства в умовах ринкової нестабільності та визначення стратегічних напрямів його розвитку.

ФОРМУВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

З огляду на зазначене вище, метою статті є визначення напрямів гармонізації механізму державного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства та стратегічних цілей його розвитку. Для досягнення поставленої мети використовувалися наступні прийоми і методи: індукції та дедукції, теоретичного узагальнення та порівняння, економіко-статистичний, системного аналізу та ін.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Сучасне державне регулювання фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства в Україні відзначається розбіжністю між гласно задекларованими програмами й реально втіленими управлінськими заходами. Державне управління організовано за принципом збереження бімодального майнового розподілу суспільства. Це унеможливує перехід галузі у більш високопродуктивний стан. Державне регулювання сільським господарством створює сприятливі обставини для великих суб'єктів господарювання, які постійно розширюються. Що стосується решти учасників господарського процесу, то управлінські дії держави не призводять до переходу їх діяльності з низькопродуктивного у високопродуктивний стан, що, перш за все, пов'язано з обмеженням росту капіталозабезпечення сільськогосподарських виробників [2, с. 50].

У ринковій економіці державне регулювання фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства повинно набувати характеру антикризового, оскільки усі заходи в цій сфері повинні бути спрямовані на забезпечення стійкого економічного зростання і досягнення попередньо заданих параметрів розвитку, що є одночасно й заходами антикризового регулювання, яке зорієнтоване на запобігання виникнення кризи в майбутньому. Метою антикризового регулювання сільського господарства є досягнення ефективного і стабільного функціонування галузі та її поступального економічного розвитку.

Механізм державного регулювання фінансово-кредитного забезпечення — це спосіб дій суб'єкта регулювання, який ґрунтується на базових функціях і принципах, забезпечуючи за допомогою форм, методів і засобів ефективно функціонування системи державного регулювання для досягнення визначеної мети та розв'язання протиріч [4, с. 33]. На нашу думку, механізм державного регулювання фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства являє собою сукупність економічних, організаційних та адміністративних методів та інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив на розвиток фінансово-кредитного забезпечення галузі.

У сфері державного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства виникає ціла низка конфліктів і непорозумінь, неузгодженості та суперечностей, врегулювання яких є можливим шляхом гармонізації. Гармонізація механізму держав-

ного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства передбачає взаємне узгодження, зведення в єдину систему, координацію, впорядкування, забезпечення взаємної відповідності системи фінансово-кредитних відносин у галузі, економічних процесів, відносин у сфері сільськогосподарського виробництва для підвищення його рентабельності та конкурентоздатності. Гармонізація механізму державного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства в умовах глобальних змін зовнішнього середовища зумовлено, перш за все, потребою швидкої адаптації галузі до нових умов господарювання та формування передумов для стабільного розвитку сільського господарства України на довгострокову перспективу.

У сучасних ринкових умовах гармонізація механізму державного регулювання щодо фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства можлива через розробку стратегії розвитку, головною метою якої є формування ефективних механізмів створення повного і якісного фінансово-кредитного забезпечення потреб розвитку сільськогосподарського виробництва та фінансового регулювання взаємовідносин товаровиробників галузі з фінансово-кредитною системою. Основні стратегічні цілі розвитку фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства та напрями їх досягнення, наведені в таблиці 1.

У реалізації довгострокової стратегії розвитку фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства особливу роль повинні відігравати створення сприятливих макроекономічних умов для зростання інвестиційної активності суб'єктів господарювання і пошук резервів кардинального збільшення обсягів інвестиційних ресурсів. Важливим джерелом фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства є прямі іноземні інвестиції, які дають можливість модернізації технологічних процесів і виготовлення конкурентоздатної продукції без нарощування боргових зобов'язань. Основними напрямками державного регулювання іноземним інвестуванням сільського господарства є: формування організаційної структури управління процесом іноземного інвестування; здійснення прогнозу (планування на короткострокову та довгострокову перспективу) за напрямками обсягів залучення інвестицій ззовні; моніторинг потенційних іноземних інвесторів з врахуванням можливих напрямів залучення; моніторинг можливих обсягів залучення іноземних інвестицій та їх ви-

користання; здійснення контролю за реалізацією процесів іноземного інвестування.

У сфері гармонізації, розширення обсягів та ефективності державного інвестування сільського господарства, перш за все, потрібно переглянути структуру видатків бюджету і знайти можливість збільшити капітальні видатки за рахунок скорочення надання необґрунтованих пільг; ревізії діючих державних програм на предмет відповідності їх цілей і завдань стратегічним цілям розвитку галузі та країни в цілому, з подальшим припиненням фінансування тих програм, які не відповідають конкретним цілям; скорочення управлінських витрат та запровадження їх граничних норм [3, с. 42—43].

У рамках стратегії розвитку фінансово-кредитного забезпечення механізм прямого оподаткування суб'єктів сільського господарства повинен передбачати диференційований підхід до оподаткування доходів окремих їх категорій, згрупованих на основі науково-обґрунтованих категорій, серед яких особливо варто виділити форму власності та господарювання, правовий статус, обсяг отриманого доходу, виробничу спеціалізацію, площу власних та орендованих сільськогосподарських угідь. Оптимальний перерозподіл податкового навантаження та запровадження нових податкових інструментів дозволить вирівняти умови господарювання для різних категорій товаровиробників та значно посилити дохідну базу місцевих бюджетів. Зазначені заходи позитивно відобразяться на рівні фінансування розвитку інфраструктури сільських територій та сільськогосподарського виробництва.

Скасування непродуктивних податкових пільг дозволить більш ефективно використовувати бюджетні ресурси, а реалізація заходів у сфері бюджетного фінансування дозволить

Таблиця 1. Стратегічні напрями розвитку фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства

Стратегічні цілі	Напрями досягнення стратегічних цілей
Забезпечення потреб сільського господарства у кредитних ресурсах	1. Розширення ринку банківського кредитування. 2. Завершення формування системи кредитної кооперації. 3. Розвиток системи гарантування повернення кредитів шляхом створення спеціального гарантійного фонду. 4. Створення системи інформаційного забезпечення кредитування галузі у складі моніторингових, консультативних та освітнянських послуг.
Формування ефективної системи оподаткування	1. Посилення регулюючих властивостей оподаткування. 2. Формування сприятливого середовища господарювання шляхом удосконалення діючого спеціального режиму оподаткування доходів від сільськогосподарської діяльності (ФСП). 3. Недопущення непродуктивних бюджетних втрат через недосконалість податкових механізмів, спрямованих на підтримку розвитку сільського господарства. 4. Налагодження функціональної системи обов'язкових платежів за землі сільськогосподарського призначення з метою посилення фіскальної ролі земельних рентних платежів, забезпечення належного регулювання земельних відносин, обороту сільськогосподарських угідь та створення передумов їх цільового ефективного використання.
Формування ефективної системи страхування ризиків	1. Визначення на законодавчому рівні довготермінової політики держави щодо підтримки страхування сільськогосподарської продукції. 2. Впровадження кваліфікаційних вимог та сертифікації страховиків, які надають послуги у страхуванні сільськогосподарських ризиків. 3. Забезпечення на державному рівні перестраховального захисту від катастрофічних ризиків.
Вдосконалення системи державної фінансової підтримки галузі	1. Вдосконалення порядку визначення суб'єктів одержання підтримки через диференційований розподіл бюджетних коштів у розрізі заходів підтримки як за соціальною спрямованістю, так і за економічною ефективністю. 2. Покращення складу та структури бюджетних програм підтримки сільського господарства з дотриманням логічної послідовності запровадження за їх змістом, пріоритетністю, черговістю, термінами виконання та обсягами фінансування. 3. Посилення закріплення на законодавчому рівні стимулюючої ролі бюджетної підтримки з метою забезпечення нарощення обсягів виробництва вітчизняної конкурентоздатної сільськогосподарської продукції та просування її на внутрішньому і зовнішніх ринках.
Забезпечення потреб розвитку галузі в інвестиційних ресурсах та зростання інвестиційних можливостей товаровиробників.	1. Удосконалення інвестиційної політики держави у напрямі переорієнтації її на повне забезпечення інвестиційних потреб та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. 2. Забезпечення формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві за пропорцією, що характеризується співвідношенням між власними і залученими джерелами як 2:1. 3. Посилення рівня захисту прав інвесторів, а також власників земельних ділянок і майнових об'єктів. 4. Усунення перешкод у діяльності іноземних інвесторів у сільському господарстві. 5. Забезпечення стабілізації та посилення ролі кредитного механізму при формуванні джерел фінансування інвестицій у сільське господарство.

Джерело: власні дослідження.

сформувати набагато раціональнішу структуру сільськогосподарського виробництва за рахунок зміни акцентів під час здійснення бюджетного фінансування потреб розвитку сільського господарства. У загальній сумі бюджетного фінансування повинна зрости до двох третин загального обсягу частка невиробничих (не пов'язаних з конкретним продуктом) програм. Це сприятиме узгодженню інструментарію бюджетної підтримки з вимогами СОТ та поліпшенню фінансових результатів діяльності, що позитивно позначиться на рівні фінансового забезпечення сільського господарства, а також досягненні завдань продовольчої безпеки.

Гармонізація державного регулювання сільськогосподарського страхування повинно здійснюватися за такими напрямками: планування та управління програмами державної підтримки страхування; державне перестраховуван-

ня на випадок настання катастрофічних ризиків для страхових продуктів у рамках державної підтримки сільськогосподарського страхування; контроль за діяльністю страхових компаній; сприяння розробці нових продуктів для страхування всіх або більшості видів сільськогосподарської продукції [1, с. 227—228]. Визначаючи підходи до регулювання сільськогосподарського страхування, держава повинна знаходити оптимальний баланс між свободою ринкових відносин і захистом інтересів страхувальників і застрахованих осіб [6, с. 33]. Чим ліберальнішою стає система державного регулювання, тим важливішим є вплив юридичних та організаційних механізмів, які спроможні забезпечити стабільність ринку сільськогосподарського страхування [7, с. 305].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Успіх стратегії розвитку сільського господарства та його фінансово-кредитного забезпечення неможливий без кардинального підвищення якості державного управління, запровадження адміністративної та карної відповідальності представників державного апарату за невиконання розроблених цільових показників стратегії. Важливу роль в інституційному забезпеченні стратегії розвитку фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства відіграє вдосконалення інституту держави як розробника "правил гри" та контролера їх виконання, як інструменту перерозподілу ресурсів країни, як регулятора і власника одночасно. Ефективне та своєчасне забезпечення сільського господарства необхідними фінансово-кредитними ресурсами можливе через вдосконалення механізму державного регулювання та його гармонізацію до умов ринкової нестабільності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі дослідження пов'язані з розробкою комплексу заходів з вдосконалення механізму державного регулювання фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства та визначення стратегічних напрямів його розвитку.

Література:

1. Алескерова Ю.В. Державна політика у сфері сільськогосподарського страхування / Ю.В. Алескерова // Інноваційна економіка. — 2012. — № 7 (33). — С. 226—232.
2. Буряк Л., Паучок В. Економіко-математичне моделювання впливу державного регулювання на стан перехідної економіки / В. Буряк, Л. Паучок // Економіст. — 2009. — № 11. — С. 46—50.

3. Кіндзерський Ю.В. До засад стратегії та політики розвитку промисловості / Ю.В. Кіндзерський // Економіка України. — 2013. — № 5 (618). — С. 38—53.

4. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: [монографія]. — Х.: Вид-во ХарРІ НАДІ "Магістр", 2006. — 320 с.

5. Міщенко Д.А. Аналіз методів регулювання державного регулювання аграрного сектору економіки України / Д.А. Міщенко // Наукові праці. Державне управління. — № 135, Т. 147. — С. 123—127.

6. Павлов Д. Государственное регулирование страхования как фактор поддержания стабильности социальных отношений / Д. Павлов // Страховое дело. — 2007. — № 12. — С. 30—34.

7. Плиса В.Й. Стратегія розвитку державного регулювання ринку сільськогосподарського страхування України та шляхи її реалізації / В.Й. Плиса // Таврійський державний агротехнічний університет: Збірник наукових праць (економічні науки). — 2010. — № 10. — С. 301—308.

References:

1. Aleskerova, Yu.V. (2012), "Government policy in the field of agricultural insurance", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 7, no. 33, pp. 226—232.

2. Buriak, L. and Pauchok, V. (2009), "Economic-mathematical modeling the impact of government regulation on the condition transitional economy", *Ekonomist*, vol. 11, pp. 46-50.

3. Kindzers'kyj, Yu.V. (2013), "By the foundations of strategy and policy development of industry", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5, no. 618, pp. 38—53.

4. Latynin, M.A. (2006), *Ahrarnyj sektor ekonomiky Ukrainy: mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання [Agricultural sector of Ukraine: the mechanism of government regulation]*, Vyd-vo KharRI NADI "Mahistr", Kharkiv, Ukraine.

5. Mischenko, D.A. (2010), "Analysis methods of government regulation the agrarian sector Economy of Ukraine", *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnia*, vol. 135, no. 147, pp. 123—127.

6. Pavlov, D. (2007), "Government regulation of insurance as a factor maintaining the stability of social relations", *Strahovoe delo*, vol. 12, pp. 30—34.

7. Plysa, V.J. (2010), "The development strategy of the state regulation of the market for agricultural insurance in Ukraine and ways of its implementation", *Tavrijs'kyj derzhavnyj ahrotekhnichnyj universytet*, vol. 10, pp. 301—308.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2013 р.